

Amadeusz Świta

KTO MÓWIŁ O BOŻEJ MIŁOŚCI W XVIII WIEKU?
JEZUICI Z LUBLINA, KRASNEGOSTAWU I ŁASZCZOWA
W SZERZENIU KULTU SERCA PANA JEZUSA

WPROWADZENIE

Misję szerzenia kultu Serca Pana Jezusa członkowie Towarzystwa Jezusowego podjęli w Rzeczypospolitej na szerszą skalę w drugim dziesięcioleciu XVIII w. Zadanie to w głównej mierze realizowali poprzez zakładanie oraz prowadzenie Bractw Serca Jezusowego [Drażek 1983, 61]¹. Opiekę nad tymi stowarzyszeniami religijnymi sprawowali wyznaczeni kapłani, zwani prefektami bractwa. Za cel niniejszego artykułu obrano sobie zbadanie, kto spośród jezuitów z trzech placówek Towarzystwa – z Lublina, Krasnegostawu i Łaszczowa – był posłany do pracy w tym charakterze. Zidentyfikowanie prefektów tej konfraterni, tj. ustalenie ich imienia, nazwiska, wieku, kapłańskiego stażu i doświadczenia oraz zakonnego stopnia, a także przeanalizowanie ich „zakonnej drogi” w kontekście tej posługi, pozwoli odpowiedzieć na pytanie, jakiej grupie bądź grupom jezuitów powierzano tę funkcję.

Możliwość podjęcia tego tematu dają zapisy jezuickich katalogów osobowych z okresu przed kasaty Towarzystwa Jezusowego w 1773 r. Podsta-

MGR AMADEUSZ ŚWITA – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Polska; e-mail: amadeusz.swita@kul.pl; <https://orcid.org/0000-0002-3281-2519>

¹ Pierwsze jezuickie Bractwa Serca Jezusowego w Rzeczypospolitej powstały w 1728 r. w Poznaniu (przy kościele św. Stanisława) oraz w 1729 r. we Lwowie (przy kościele św. Piotra i Pawła) [Drażek 1983, 61].

wowym źródłem są tu katalogi roczne (krótkie), tzw. *breves*, sporządzane co roku przez każdą prowincję zakonu. Zawierają one spisy wszystkich jezuitów, zapisanych z imienia i nazwiska, wraz z ich funkcją, osobno dla każdej placówki. Te bazowe informacje uzupełniają katalogi trzyletnie (pierwsze), tzw. *triennales (primus)*, gdzie odnotowywano ponadto miejsce pochodzenia, daty urodzenia, wstąpienia do Towarzystwa oraz czas i miejsce ostatnich ślubów, a także zdobyte wykształcenie oraz miejsca dotychczasowej posługi każdego z zakonników. Niemal całość tych materiałów zachowała się w Archiwum Rzymskim Towarzystwa Jezusowego (ARSI). W tym artykule skorzystano ze skanów oraz fotokopii rzymskich źródeł znajdujących się w Bibliotece Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie² oraz kilku egzemplarzy tych dokumentów z zasobu Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu³.

Temat kultu Serca Pana Jezusa, w tym jego historia, był już niejednokrotnie podejmowany przez badaczy [Drażek i Grzebień 1983; Królikowski i Wełna 2014; Królikowski 2014; Tenże 2015; Głowacki i Pałęcki 2016]. Powstały także prace dotyczące bractw religijnych, w których mniej lub więcej odnoszono się do Bractwa Serca Jezusowego [Litak 1997; Flaga 1976; Tenże 1981; Tenże 2004; Tenże 2017]. Najwięcej uwagi tej tematyce poświęcił J. Flaga, który pochylił się także *stricte* nad bractwami jezuickimi, dokonując głównie ich analizy pod kątem liczbowym [Flaga 1974; Tenże 1981; Bednarz 1964]. Dotychczas nie opublikowano jednak tekstu poświęconego zbiorowej charakterystyce XVIII-wiecznych jezuitów – prefektów Bractwa Serca Pana Jezusa. Cenny jest fakt, iż na ten problem w tym artykule będzie można spojrzeć z perspektywy trzech placówek Towarzystwa Jezusowego: z Lublina, Krasnegostawu i Łaszczowa. Były one położone od siebie w stosunkowo niewielkiej odległości, jednak znacznie

² *Catalogus brevis Poloniae*: 1718-1755 (Pol. 46); 1755/1756 (Pol. 47, Fot. 99a), *Catalogus brevis Poloniae Minoris*: 1756/1757 (Pol. 47a, Fot. 146), 1759/1760 (Pol. 47b, Fot. 48), 1757-1766 (Pol. 49, Fot. 146, 147); 1768/1769 (Pol. 49, Fot. 33), *Catalogus brevis Poloniae Maioris* (1756-1769, Fot. 143); *Catalogus triennalis Poloniae*: 1730 (Pol. 25, Fot. 250), 1737 (Pol. 26, Fot. 252), 1743 (Pol. 27, Fot. 28), 1746 (Pol. 29, Fot. 253), 1754 (Pol. 32, Fot. 29); *Catalogus triennalis Poloniae Minoris*: 1761 (Pol. 39, Fot. 255), 1764 (Pol. 40, Fot. 256), 1770 (Pol. 42, Fot. 31). Wykaz wszystkich materiałów dotyczących jezuitów polskich zob. Bieś, Grzebień, i Inglot 2002.

³ *Catalogus brevis Poloniae Minoris*: 1766/1767 (XVIII 3917 II), 1767/1768 (XVIII 3595 II), 1769/1770 (XVIII 4789 III), 1771/1772 (XVIII 4153 II), 1772/1773 (XVIII 4362 II), *Dispositio personarum Poloniae Minoris in Annum 1771* (rkps 567).

różniły się między sobą pod kątem historii oraz specyfiki podejmowanych działań⁴. Domy jezuitów w Lublinie i Krasnymstawie posiadały miano kolegiów⁵. Mówiąc bardzo ogólnie, w tego typu samodzielnych placówkach skupiano się przede wszystkim na pracy edukacyjnej oraz duszpasterskiej. Z kolei w Łaszczowie, gdzie znajdowała się tzw. rezydencja, podlegała pod kolegium św. Jana w Jarosławiu, podejmowano przede wszystkim dzieła typowo duszpasterskie⁶. Artykuł zawierający ogólną charakterystykę zbiorową wskazanych prefektów, został podzielony na cztery zasadnicze części, wraz ze wstępem oraz podsumowaniem. Nierozłączną częścią tego tekstu jest Aneks, umieszczony na końcu artykułu, który zawiera alfabetyczny wykaz wszystkich zidentyfikowanych prefektów wraz z dodatkowymi informacjami, m.in. z wyszczególnieniem konkretnych miejsc w źródle, do których znajdują się odniesienia w tekście.

1. CZAS POWSTANIA BRACTW I LICZEBNOŚĆ PREFEKTÓW

Bractwo Serca Jezusowego przy kościele św. Jana Chrzciciela w Lublinie rozpoczęło działalność 13 czerwca 1732 r. [Drażek 1983, 62]. W katalogu krótkim funkcję prefekta tego bractwa odnotowano po raz pierwszy pod rokiem 1733/1734⁷. W kościele Niepokalanego Poczęcia NMP w Łaszczowie konfraternia ta zaczęła funkcjonować 27 marca 1760 r. [Drażek 1983, 62]. W katalogu posługa ta została uwzględniona już w kolejnym roku dyspozycyjnym – 1760/1761⁸. Co do powstania bractwa przy jezuickim kościele św. Franciszka Ksawerego w Krasnymstawie, można podać jedynie datę roczną – podobnie jak w rezydencji łaszczowskiej – był to rok 1760 [Drażek 1983, 62]. We wspomnianym katalogu jezuitę zajmującego się opieką nad tą konfraternią, można odnaleźć dopiero pod rokiem

⁴ Placówki te tworzyły Prowincję Małopolską Towarzystwa Jezusowego (do 1756 r. Prowincję Polską).

⁵ Kolegium jezuickie w Lublinie powstało w 1582 r., zaś w Krasnymstawie w 1720 r. (wcześniej jezuita tworzyli tam od 1685 r. stację misyjną, a następnie rezydencję, podległą pod kolegium lubelskie). Zob. Grzebień i in. 1996, 327-28, 373-75.

⁶ Rezydencja w Łaszczowie funkcjonowała od 1733 r. (wcześniej, od 1731 r., znajdowała się tam stacja misyjna, czyli najmniejszy z jezuickich domów). Zob. Grzebień i in. 1996, 385.

⁷ *Catalogus brevis* (Pol. 46), f. 175.

⁸ *Catalogus brevis* (Pol. 49, fot. 147), p. 9 (1760/1761).

1762/1763⁹. Warto w tym miejscu wspomnieć, iż katalogi krótkie sporządzano zwykle na jesieni – w momencie, gdy weszła w życie dyspozycja roczna [Bednarski 1935, 151-53]. Jak widać zatem, posługa prefekta Bractwa Serca Jezusowego została bezzwłocznie uwzględniona w rocznym wykazie jezuitów jedynie w przypadku Łaszczowa. Wydaje się, iż w Lublinie (przez rok) i Krasnymstawie (przez dwa lata) mimo funkcjonowania bractwa, nie powołano oficjalnego opiekuna. Odpowiedź na pytanie, czy posługę tę mógł objąć jedynie szczególnie przygotowany do tego kapłan, a takich wówczas w tych dwóch kolegiach brakowało, przyniosą kolejne wersy artykułu.

Jezuickie Bractwa Serca Jezusowego funkcjonowały do kasaty Towarzystwa Jezusowego w 1773 r. W kolegium lubelskim bractwo to prowadziło działalność przez czterdzieści lat. Na podstawie katalogu krótkiego udało się zidentyfikować 29 jezuitów, którzy pełnili posługę prefekta tej konfraterni. Poza brakiem informacji na temat zakonnika, który wypełniał to zadanie w 1732 r., brakuje danych dotyczących obsady dla trzech lat. Dla lat 1734/1735 oraz 1770/1771 zachowały się jedynie rękopiśmienne dyspozycje osobowe, które z racji swojego skrótowego charakteru, nie zawierają informacji na temat prefektów bractw¹⁰. Z kolei w posiadanym skanie katalogu krótkiego z roku 1740/1741 znajduje się ubytek w tekście, który uniemożliwił odczytanie nazwiska jezuita opiekującego się tym stowarzyszeniem religijnym¹¹. Jest zatem możliwe, że w przeciągu czterech dekad jezuickim bractwem poświęconym kultowi Serca Pana Jezusa opiekowało się w Lublinie 33 zakonników. „Milczenie źródła” w sprawie tożsamości pierwszego prefekta bądź prefektów Bractwa Serca Jezusowego w kolegium jezuickim w Krasnymstawie, uzupełnia nieobecność tej informacji w wzmiankowanej wyżej dyspozycji roku 1770/1771. Na podstawie zapisów katalogu można zatem powiedzieć o dziesięciu jezuitach posłanych do pracy w tym charakterze w placówce krasnostawskiej. Być może liczba ta sięgała trzynastu osób. Dla rezydencji w Łaszczowie znajduje się

⁹ *Catalogus brevis* (Pol. 49, fot. 147), p. 5 (1762/1763).

¹⁰ Wyjątkiem był prefekt bractwa z Łaszczowa, o czym niżej.

¹¹ Poza katalogiem krótkim, informacje na temat podejmowanych przez zakonników posług odnotowywano też w katalogu trzyletnim. Zwykle jednak podawano tam jedną najważniejszą pełnioną funkcję. Stanowisko prefekta bractwa nie było brane wówczas pod uwagę, gdyż było najczęściej jedną z wielu posług pełnionych przez danego jezuitę jednocześnie, o czym więcej niżej.

komplet danych – w ciągu trzynastu lat działalności bractwa, opiekowało się nim dziesięciu kapłanów Towarzystwa Jezusowego¹².

2. DOŚWIADCZENIE W POSŁUDZE I ZADANIA PREFEKTA

Analiza „zakonnej drogi” każdego z prefektów, tj. ustalenie miejsc i funkcji pełnionych w zakonie od momentu studiów i przyjęcia święceń kapłańskich aż do czasu śmierci bądź opuszczenia Towarzystwa, pozwoliła odpowiedzieć też na pytanie o częstotliwość posługi w charakterze opiekuna Bractwa Serca Jezusowego. Jedenastu spośród dwudziestu dziewięciu zidentyfikowanych lubelskich prefektów, w ciągu swojego pobytu w zakonie jako kapłani, pełniło tę funkcję tylko raz – w Lublinie¹³. Ta sama liczba jezuitów prefektem tej konfraterni była, poza Lublinem, w jednym innym miejscu¹⁴. Pięciu z nich posłano do tej misji przy łącznie trzech jezuickich domach¹⁵, zaś dwóch szerzyło kult Bożego Serca tylko w Lublinie, lecz przez kolejno dwa i pięć lat¹⁶. Na liczbę dziesięciu ustalonych prefektów krasnostawskich, trzech służyło jednokrotnie – jedynie w Krasnymstawie¹⁷, sześciu w jeszcze jednym innym jezuickim domu (z czego trzech posługiwało w Lublinie)¹⁸, zaś jeden zakonnik prefektem tego stowarzyszenia był ogółem w trzech placówkach¹⁹. Z grona prefektów łaszczowskich,

¹² Jak podano wyżej, spis wszystkich zidentyfikowanych jezuitów znajduje się w rozbudowanym Aneksie na końcu artykułu. W tabeli wyszczególniono prefektów Bractwa Serca Jezusowego osobno dla każdego domu. Z racji obszerności danych, w przypisach znajdują się jedynie skrótowe odnośniki do każdego przywoływanego jezuitę. Przyjęto następujący system: litery L, K, Ł oznaczają daną placówkę (kolejno Lublin, Krasnostaw, Łaszczów), z kolei cyfra odnosi się do numeru porządkowego jezuitę w tabeli, np. L3 oznacza Aleksandra Brodowskiego. Podany skrót odnosi m.in. do konkretnego miejsca w źródle, z którego informacja została zaczerpnięta, co umożliwiło rezygnację z podawania tych sporych rozmiarów informacji przy tekście głównym. W przypisach zostało zaznaczone, czy pochodzi ona z katalogu krótkiego (*Catalogus brevis*) czy katalogu trzyletniego (*Catalogus triennalis*) – podział ten został również uwzględniony w Aneksie.

¹³ Aneks: *Catalogus brevis*: L1, L2, L6, L7, L9, L10, L12, L15, L24, L26, L29.

¹⁴ Tamże: L3, L8, L13, L14, L17, L18, L21, L23, L25, L27, L28.

¹⁵ Tamże: L5, L11, L16, L19, L22.

¹⁶ Tamże: L4, L20.

¹⁷ Tamże: K2, K4, K8.

¹⁸ Tamże: K1, K3, K5, K6, K9, K10.

¹⁹ Tamże: K7.

tylko jeden kapłan był posłany do tej misji poza tę miejscowość²⁰. Siedmiu zakonników opiekowało się bractwem w Łaszczowie przez jeden rok²¹, dwóch przez okres dwóch i trzech lat²². Prefekci z Lublina w tym charakterze posługiwali w jezuickich placówkach w Jarosławiu, Kaliszu, Kamieńcu, Krasnymstawie, Lwowie, Łucku, Ostrogu, Poznaniu i Sandomierzu. Zakonnicy z Krasnegostawu z kolei w Lublinie, Lwowie, Łucku i Sandomierzu, zaś jeden łaszczowski kapłan – w Kamieńcu²³. Na podstawie przedstawionych przykładów należy uznać, że jezuici, którzy w ciągu zwykle kilkudziesięciu lat swojej obecności w zakonie, zostali powołani do sprawowania funkcji prefekta Bractwa Serca Jezusowego, sprawowali ją bardzo sporadycznie.

Warto zadać też pytanie, czy wzmiankowani prefekci, opiekujący się tą konfraternią więcej niż jeden raz, przychodząc do jezuickiego domu w Lublinie, Krasnymstawie i Łaszczowie, posiadali doświadczenie w pracy w tym charakterze. W przypadku jezuitów z najstarszego z opisywanych kolegiów, sześciu z nich przed przybyciem do Lublina i otrzymaniem tej misji, pełniło już tę funkcję w innych placówkach – najczęściej we Lwowie²⁴. Jeden prezbiter miał okazję być w tej roli przed i po pobycie w lubelskim domu Towarzystwa Jezusowego²⁵. Ośmiu zakonników zaś swoim „lubelskim” doświadczeniem opieki nad czcicielami Bożego Serca, dzieliło się w sześciu innych jezuickich kościołach – najczęściej w Krasnymstawie²⁶. Spośród prefektów krasnostawskich, przed posłaniem ich do tej służby przy kościele św. Franciszka Ksawerego, pięciu nabierało praktyki w placówkach Towarzystwa w Lublinie, Sandomierzu i Lwowie²⁷. Jeden z kapłanów do Krasnegostawu przybył z doświadczeniem posługi we Lwowie, zaś tym, co miał okazję nauczyć służąc w tych dwóch bractwach, mógł wykorzystać w posłudze w Łucku²⁸. Kolejny z prefektów tego kolegium, niesprawujący wcześniej tej funkcji, po opuszczeniu Krasnegostawu mógł po-

²⁰ Tamże: Ł1.

²¹ Tamże: Ł3, Ł4, Ł5, Ł6, Ł7, Ł8, Ł9.

²² Tamże: Ł2, Ł10.

²³ Zob. przyp. 14, 15, 18, 19, 20.

²⁴ Aneks: *Catalogus brevis*: L5, L11, L14, L21, L22, L25.

²⁵ Tamże: L19.

²⁶ Tamże: L3, L13, L8, L17, L18, L23, L27, L28.

²⁷ Tamże: K3, K5, K6, K9, K10.

²⁸ Tamże: K7.

nownie ją pełnić we Lwowie²⁹. W przypadku Łaszczowa, jak podano wyżej, tylko jeden jezuita był prefektem Bractwa Serca Jezusowego poza tą rezydencją. Zdobyte w tym miejscu lekcje, mogły mu się przydać w Kamieńcu³⁰.

Odnosnie do wspomnianego tu doświadczenia, nie można nie zadać pytania, czy prefekt Bractwa Serca Jezusowego potrzebował takiego „specjalnego” doświadczenia, by móc należycie wypełniać postawione przed nim zadania. Niezależenie od rodzaju bractwa, do obowiązków opiekunów tych stowarzyszeń religijnych „należało sprawowanie nabożeństw dla członków bractw, w tym przede wszystkim mszy św. w uroczystości właściwe poszczególnym bractwom, [...], następnie przewodniczenie zebraniom, czyli schadzkom brackim oraz przyjmowanie nowych członków” [Flaga 2004, 62]. W przypadku jezuickiego Bractwa Serca Pana Jezusa, w każdy pierwszy piątek miesiąca, a w okresie Wielkiego Postu we wszystkie tzw. „marcowe piątki”, organizowano „uroczystą wotywę z kazaniem i z wspólną komunią św., w celu wynagrodzenia krzywd i zniewag wyrządzonych Chrystusowi Panu w Najświętszym Sakramencie i uproszenia łaski nawrócenia dla grzeszników” [Załęski 1902, 923-24]. Wydaje się zatem, iż z racji, że była to posługa typowo duszpasterska, nie wymagała ona posiadania przez kapłanów specjalnych zdolności. W kontekście pełnienia zadań „funkcyjnych”, od rektora, który stał na czele kolegium wymagano, by zadbał o to, „by byli to ludzie w miarę możliwości zdolni do pełnienia swoich zadań”³¹. Mimo, że posługa prefekta Bractwa Serca Jezusowego nie była „funkcyjna”, nie bez znaczenia wydaje się być możliwość uprzedniego poznania danego jezuitę i jego osobowości przez zakonnik kierującego placówką. Do obowiązków rektora należało też bowiem zwracanie uwagi na to, „kto z mieszkańców kolegium i w jakiej mierze ma się udzielać innym w domu czy poza nim przez prowadzenie rozmów duchowych, dawanie Ćwiczeń, spowiadanie, głoszenie kazań i nauk, przekazywanie nauki chrześcijańskiej, już to dla własnego ćwiczenia (zwłaszcza pod koniec studiów), już też dla dobra domowników i osób spoza domu”. Rektor nadto był zachęcony, by rozważyć wszystkie okoliczności, które miałyby wpływ dla służby konkretnego zakonnika, jak też dla „większej chwały Bożej”³². Ana-

²⁹ Tamże: K1.

³⁰ Zob. przypis 20.

³¹ *Konstytucje Towarzystwa Jezusowego wraz z przypisami Kongregacji Generalnej XXXIV oraz Normy Uzupełniające zatwierdzone przez tę samą Kongregację*, Wydawnictwo WAM, Kraków–Warszawa 2001, 164.

³² Tamże, 166.

liza danych wykazała, że przełożeni trzech interesujących nas domów mieli możliwość poznania przyszłych prefektów Bractwa Serca Jezusowego, gdyż niejednokrotnie funkcję tę powierzano zakonnikowi, który przynajmniej przez rok mieszkał i pracował w tej placówce. W Lublinie i Łaszczowie 40%, a w Krasnymstawie 50% spośród tamtejszych prefektów można określić mianem miejscowych³³.

3. WIEK, STAŻ I STOPIEŃ W ZAKONIE

Przedstawiając obraz prefektów jezuickiego Bractwa Serca Jezusowego, nie można pominąć fundamentalnych kwestii, jakimi są ich wiek, kapłański staż oraz stopień posiadany w Towarzystwie Jezusowym. Warto przypomnieć, iż mężczyźni wstępując do zakonu jezuitów mieli i mają dwie możliwości: zostanie kapłanem lub bratem zakonnym, tzw. koadiutorem doczesnym. Jak wspomniano wyżej, posługę prefekta mogli obejmować jedynie wyświęceni zakonnicy. Grupa ta była tworzona przez tzw. scholastyków aprobowanych, czyli młodych jezuitów, którzy nie złożyli jeszcze ostatnich ślubów; koadiutorów duchownych – kapłanów składających trzy śluby proste – ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, oraz profesów czterech ślubów, którzy poza tymi ślubami złożyli też czwarty ślub posłuszeństwa papieżowi w sprawach misji [Grzebień i in. 1996, 605, 676]³⁴. Należy podkreślić, iż najwyższe funkcje w zakonie zarezerwowano dla profesów – kapłanów stanowiących „trzon zakonu”. Koadiutorzy duchowni zaś powołani do pomocy profesom, nie mogli pełnić w zakonie „wyższych funkcji przełożenińskich” [Kończak 2006, 146]. Analiza materiału dotyczącego jezuitów z Lublina, Krasnegostawu i Łaszczowa, wykazała, iż kapłani z tych placówek profesję składali zwykle sześć lub siedem lat po przyjęciu święceń kapłańskich³⁵. Koadiutorzy duchowni z kolei ostatecznie ślubowali zazwy-

³³ Aneks: *Catalogus brevis*: L2, L4, L5, L6, L10, L12, L17, L18, L24, L25, L27, L28, K1, K3, K4, K9, K10, Ł3, Ł6, Ł8, Ł10.

³⁴ Wśród profesów znajdował się także jeden profes trzech ślubów (L4). Został dopuszczony do złożenia profesji, jednak bez oficjalnego przyrzeczenia specjalnego posłuszeństwa papieżowi. Było to dość rzadko stosowane (zob. *Konstytucje Towarzystwa Jezusowego*, 50, 187).

³⁵ Zob. Aneks, kolumny: Rok wstąpienia do zakonu / rok święceń kapłańskich oraz Stopień zakonny (rok ślubów).

czaj już cztery lata po święceniach (musieli mieć wtedy ukończone 25 lat) [Kołac 2006, 193].

Wiek	Lublin		Krasnystaw		Łaszczów	
Do 30 lat ³⁶	5	17%	1	10%	1	10%
31-40 lat ³⁷	16	55%	7	70%	4	40%
41-50 lat ³⁸	7	24%	2	20%	3	30%
51-60 lat ³⁹	1	4%	-	-	2	20%

Tab. 1. Wiek prefektów

Święcenia kapłańskie	Lublin		Krasnystaw		Łaszczów	
Do 5 lat ⁴⁰	7	24%	1	10%	3	30%
Od 5 do 10 lat ⁴¹	14	48%	7	70%	1	10%
Od 11 do 20 lat ⁴²	7	24%	2	20%	3	30%
Od 21 lat i więcej ⁴³	1	4%	-	-	3	30%

Tab. 2. Staż kapłański

Stopień zakonny	Lublin		Krasnystaw		Łaszczów	
Profes ⁴⁴	16	55%	8	80%	3	30%
Koadiutor duchowny ⁴⁵	2	7%	-	-	4	40%
Scholastyk aprobowany ⁴⁶	11	38%	2	20%	3	30%

Tab. 3. Stopień w zakonie

³⁶ Do 30 lat włącznie. Aneks: *Catalogus triennalis*: L2, L3, L7, L15, L29, K2, Ł4.

³⁷ Tamże: L1, L6, L8, L9, L10, L13, L14, L16, L17, L21, L23, L24, L25, L26, L27, L28, K1, K3, K4, K6, K8, K9, K10, Ł1, Ł2, Ł7, Ł8.

³⁸ Tamże: L5, L11, L12, L18, L19, L20, L22, K5, K7, Ł3, Ł5, Ł6.

³⁹ Tamże: L4, Ł9, Ł10.

⁴⁰ Tamże: L2, L3, L7, L10, L15, L27, L29, K2, Ł1, Ł4, Ł7.

⁴¹ Tamże: L1, L6, L8, L9, L13, L14, L17, L18, L21, L22, L23, L25, L26, L28, K1, K3, K5, K6, K8, K9, K10, Ł8.

⁴² Tamże: L5, L11, L12, L16, L19, L20, L24, K4, K7, Ł2, Ł3, Ł5.

⁴³ Tamże: L4, Ł6, Ł9, Ł10.

⁴⁴ Tamże: L1, L4, L5, L6, L11, L13, L14, L16, L17, L18, L19, L22, L23, L24, L26, L28, K1, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, Ł2, Ł5, Ł6. Jeden z prefektów bractwa (L28) posługę tę pełnił w Lublinie przez dwa lata – rozpoczął ją jako scholastyk aprobowany, po roku złożył profesję. W tym zestawieniu został zaliczony do grupy profesów. Wśród tego zestawienia znajduje się także jeden profes trzech ślubów (L4).

⁴⁵ Aneks: *Catalogus triennalis*: L12, L20, Ł3, Ł8, Ł9, Ł10.

⁴⁶ Tamże: L2, L3, L7, L8, L9, L10, L15, L21, L25, L27, L29, K2, K8, Ł1, Ł4, Ł7.

Jak można zobaczyć w tabeli 1, najliczniejszą grupę wiekową spośród prefektów Bractwa Serca Jezusowego we wszystkich trzech placówkach stanowili jezuita w wieku od 31 do 40 lat. Najmłodszy, w wieku do 30 lat, w większej liczbie obecni byli jedynie w Lublinie. Warto zauważyć, że placówka w Łaszczowie wyraźnie wyróżnia się pod względem obecności prefektów w najbardziej dojrzałym wieku. Jeśli idzie o kapłański staż (tabela 2), widać, iż wśród prefektów lubelskich i krasnostawskich najwięcej było kapłanów od 5 do 10 lat po przyjęciu święceń. Co ciekawe, w Łaszczowie w tym przedziale znalazł się jedynie jeden prefekt. Można również zaobserwować, iż nie było tam jednej przeważającej grupy. W tej rezydencji znajdował się także największy odsetek prefektów Bractwa Serca Jezusowego, posiadających najdłuższy staż pracy jako kapłani. Widać też, że w Krasnymstawie nie było żadnego, a w Lublinie był tylko jeden prefekt zaangażowany w sposób szczególny w posługę szerzenia kultu Serca Jezusa, który był kapłanem od ponad 21 lat. Co do zakonnego stopnia (tabela 3), w każdym z domów znajdowali się prefekci Bractwa Serca Jezusowego w stopniu scholastyków aprobowanych i profesów. Kapłani, stanowiący „trzon zakonu”, przeważali w Lublinie oraz Krasnymstawie, gdzie aż ośmiu na dziesięciu opiekunów wskazanego bractwa, złożyło cztery śluby. Wyjątkowo znów prezentuje się sytuacja w Łaszczowie, gdzie największy odsetek wśród prefektów stanowili koadiutorzy duchowni, występujący śladowo bądź wcale w pozostałych dwóch jezuickich placówkach. Kluczowe znaczenie ma zrozumienie specyfiki każdego z domów. Ciekawym przykładem może być sprawdzenie, jaki procent spośród wszystkich obecnych w danym domu kapłanów, stanowili koadiutorzy duchowni. Przyglądając się obsadzie kolegium krasnostawskiego w katalogu trzyletnim z trzech lat: 1761, 1764 i 1770 r., można zauważyć, że jezuita w takim stopniu był obecny w tym domu tylko raz⁴⁷. Co do jezuickiego kolegium w Lublinie, dzięki danym z ośmiu lat (od 1730 do 1770 r.), można zauważyć, że koadiutorzy duchowni pojawiali się niezwykle rzadko, stanowiąc od 5 do 8% wszystkich kapłanów placówki⁴⁸. Nie dziwi jednak spora reprezentacja prezbiterów, którzy złożyli trzy śluby proste spośród prefektów Bractwa

⁴⁷ *Catalogus triennalis*: 1761 (Pol. 39, fot. 255), f. 19-22 v.; 1764 (Pol. 40, fot. 256), f. 15-18 v.; 1770 (Pol. 42, fot. 31), p. 13-22.

⁴⁸ *Catalogus triennalis*: 1730, (Pol. 25, fot. 250), f. 352-359, 1737 (Pol. 26, fot. 252), f. 78-88; 1743 (Pol. 27, fot. 28), p. 145-159; 1761 (Pol. 39, fot. 255), f. 48-55 v.; 1764, (Pol. 40, fot. 256), f. 44-53; 1770 (Pol. 42, fot. 31), p. 69-82.

Serca Jezusowego w Łaszczowie. Informacje z katalogu z 1761, 1764 i 1770 r., ukazują, iż koadiutorzy duchowni byli zawsze obecni w tym domu, stanowiąc od 16 do 50% wszystkich miejscowych kapłanów⁴⁹.

4. INNE ZADANIA PREFEKTÓW

Warto zwrócić uwagę, iż prawie każdy prefekt bractwa pełnił w zakonie jeszcze inną, zwykle bardziej dla niego podstawową posługę. Przypominając, w katalogu krótkim odnotowywano zwykle kilka funkcji pełnionych przez danego jezuitę jednocześnie podczas roku dyspozycyjnego. Te najważniejsze podawane były w pierwszej kolejności. Co istotne, funkcja prefekta bractw pojawiała się na początku spisu stanowisk jedynie w pojedynczych przypadkach.

Z analizy katalogów krótkich wynika, że osiemnastu spośród dwudziestu jeden lubelskich prefektów Bractwa Serca Jezusowego, którzy byli do 10 roku kapłaństwa, pracowało w charakterze nauczycieli. Dwóch nauczało retoryki, trzech poetyki, sześciu fizyki, metafizyki i/lub matematyki oraz siedmiu logiki⁵⁰. Pozostała trójka młodych profesów była oddelegowana do pracy w charakterze: prefekta drukarni i prokuratora spraw spornych⁵¹, kaznodziei i głoszącego egzorty⁵² oraz profesora od tzw. kazusów moralnych⁵³. Wśród profesów powyżej 11 roku kapłaństwa znalazło się dwóch profesorów teologii⁵⁴, pełniący obowiązki typowo duszpasterskie w miejscowym kościele tzw. operariusz⁵⁵, odpowiedzialny za sprawy admi-

⁴⁹ *Catalogus triennalis*: 1761 (Pol. 39, fot. 255), f. 34-35; 1764 (Pol. 40, fot. 256), f. 29; 1770 (Pol. 42, fot. 31), p. 41-42.

⁵⁰ Aneks: *Catalogus brevis* – retoryka – L6, L9, poetyka – L2, L3, L7, fizyka, metafizyka – L17, fizyka, metafizyka, matematyka – L10, L25, L27, L28, matematyka – L26, logika – L8, L13, L14, L15, L21, L23, L29.

⁵¹ Aneks: *Catalogus brevis*: L18.

⁵² Tamże: L1. Egzortą określa się referat ascetyczny, który był głoszony przez jednego kapłana dla pozostałych domowników (jako element stałej formacji zakonników) [Kołac 2006, 106].

⁵³ Aneks: *Catalogus brevis*: L22. Kapłan rozwiązujący kazusy moralne, czyli problemy sumienia, dzielił się swoim doświadczeniem spowiednika w zakresie pojawiających się dylematów moralnych oraz pomagał je rozwiązywać [Zob. więcej Kołac 2006, 142].

⁵⁴ Aneks: *Catalogus brevis*: L5, L16.

⁵⁵ Tamże: L19. Więcej o posłudze operariusza zob. Grzebień i in. 1996, 475. Podczas pracy jako prefekci Bractwa Serca Jezusowego, 93% lubelskich kapłanów, było opera-

nistracyjne i materialne placówki minister⁵⁶ oraz prefekt drukarni i opiekun Bractwa Bożej Opatrzności⁵⁷. Prefektem tego oraz Bractwa Dobrej Śmierci był też jedyny wspominany profes trzech ślubów⁵⁸. Z kolei prefektem największej liczby bractw (oprócz wyżej wskazanych, także Bractwa Matki Boskiej Wspomożycielki i Mieszczan) był jeden z dwóch lubelskich koadiutorów duchownych⁵⁹. Drugi koadiutor – prefekt Bractwa Serca Jezusowego – pracował jako prefekt bursy⁶⁰.

Jak podano wyżej, ośmiu z dziesięciu krasnostawskich prefektów Bractwa Serca Jezusowego było maksymalnie dziesięć lat po przyjęciu święceń prezbiteratu. Nie inaczej jak w Lublinie, większość z nich była młodymi nauczycielami. Przekazywali oni wiedzę z zakresu poetyki, logiki, fizyki, metafizyki, etyki oraz ogólnie filozofii⁶¹. Jeden z młodych kapłańskim stażem opiekunów bractwa Bożego Serca, został posłany do posługi m.in. jako misjonarz oraz prefekt innej krasnostawskiej konfraterni: Bractwa Bożej Opatrzności⁶², drugi natomiast pełnił odpowiedzialną funkcję ministra i prokuratora domu i spraw spornych⁶³. Dwóch prefektów będących jedenaście lat po święceniach prezbiteratu, podobnie jak młodszy profes, nauczali innych metafizyki i/lub etyki⁶⁴.

Łaszczowscy scholastycy aprobowani w momencie pełnienia posługi prefekta Bractwa Serca Jezusowego, posługiwali duszpastersko jako: operariusz⁶⁵ oraz kaznodzieja i misjonarz⁶⁶. Jeden pracował jedynie jako prefekt wskazanego bractwa⁶⁷. Opiekunami tej kongregacji w stopniu profes

riuszami. Z racji, iż nie była to ich podstawowa funkcja, nie brano jej pod uwagę w tej analizie.

⁵⁶ Aneks: *Catalogus brevis*: L11. Więcej, czym charakteryzowała się posługa ministra zob. Grzebień i in. 1996, 425.

⁵⁷ Aneks: *Catalogus brevis*: L24.

⁵⁸ Tamże: L4.

⁵⁹ Tamże: L20.

⁶⁰ Tamże: L12.

⁶¹ Tamże – Poetyka – K8, logika – K6, fizyka – K9, fizyka i metafizyka – K10, metafizyka i etyka – K3, filozofia – K1.

⁶² Tamże: K2.

⁶³ Tamże: K5. Prokurator odpowiadał za stan majątkowy jezuickiego domu [więcej o innych znaczeniach tej funkcji zob. Grzebień i in. 1996, 540].

⁶⁴ Aneks: *Catalogus brevis*: Metafizyka – K7, metafizyka i etyka – K4.

⁶⁵ Tamże: L7.

⁶⁶ Tamże: L1.

⁶⁷ Tamże: L4. Warto zaznaczyć, iż informację tę odnotowano we wzmiankowanym wyżej rękopisie – dyspozycji na rok 1771 (rkps 567).

byli natomiast: minister i prokurator domu⁶⁸ oraz dwóch kapłanów rozwiązujących kazusy⁶⁹, z czego jeden dodatkowo głosił egzorty⁷⁰. Prefekci – koadiutorzy duchowni, co charakterystyczne dla jezuickiej rezydencji, pełnili głównie posługę duszpasterską. Wśród opiekunów czcicieli Serca Bożego można było tam spotkać dwóch spowiedników i kaznodziejów (z czego jeden dodatkowo był prefektem miejscowego kościoła⁷¹, drugi zaś „rozwiązywał kazusy”⁷²), kapłana posłanego szczególnie do posługi w konfesjonale⁷³ oraz ministra, który realizował jednocześnie misję kaznodziei i misjonarza⁷⁴. Jak widać, prefekci Bractwa Serca Jezusowego w tych trzech placówkach pracowali na wielu różnych polach działalności Towarzystwa Jezusowego. Nie bez znaczenia także w tej kwestii jest specyfika tych domów, którą pełniej dostrzec pozwoliłyby jednak dużo głębsze badania.

PODSUMOWANIE

Gdyby spróbować stworzyć ogólną sylwetkę prefekta jezuickiego Bractwa Serca Jezusowego, byłoby to zadanie niemalże niewykonalne. Analiza informacji zawartych w katalogach osobowych pozwoliła dostrzec, iż posługa ta w domach Towarzystwa Jezusowego w Lublinie, Krasnymstawie i Łaszczowie nie była powierzana jednej określonej grupie zakonników. Mógł ją pełnić jezuita po święceniach prezbiteratu niezależnie od wieku, stopnia czy kapłańskiego stażu. Członkowie Towarzystwa Jezusowego obejmowali tę funkcję, wypełniając w pierwszej kolejności inne, charakterystyczne dla danej placówki, zadania. Mimo, że nie dostrzeżono jednego jednolitego kręgu prefektów, w Lublinie i Krasnymstawie zwraca uwagę spora liczba młodych nauczycieli, którzy opiekowali się czcicielami Serca Boga. Jak się zdaje, wybór konkretnych osób na to stanowisko nie był dziełem przypadku. Bractwo to, podkreślające przede wszystkim duchowość chrystologiczną, zbliżało ludzi do Jezusa Chrystusa [Drażek 1983, 67], co

⁶⁸ Aneks: *Catalogus brevis*: Ł6.

⁶⁹ Tamże: Ł5.

⁷⁰ Tamże: Ł2.

⁷¹ Tamże: Ł10.

⁷² Tamże: Ł3.

⁷³ Tamże: Ł9.

⁷⁴ Tamże: Ł8.

było (lub winno było być) dla każdego jezuitę zadaniem naturalnym. Być może na decyzje przełożonych wpływały inne kwestie, jak np. szczególne nabożeństwo do Bożego Serca lub głębokie życie eucharystyczne potencjalnego prefekta, co w przypadku tego bractwa, było nie bez znaczenia. Z drugiej strony, niewykluczone, że służba w tym charakterze – powierzana niejednokrotnie młodym prezbiterom – miała pomóc wejść głębiej w charyzmat zakonu, który od samego początku – co ma odzwierciedlenie w nazwie – szukał wzoru postępowania w samym Jezusie [Kończak 2006, 15]. Kierowanie bractwem, które miało na celu wskazywanie na Jego ciągle aktualną miłość z pewnością mogło wspomagać głębsze wejście w duchowość Towarzystwa.

Aneks

Lublin						
Lp.	1. Nazwisko i imię (alfa-betycznie)	Okres posługi	Miejsce i okres posługi w innym domu/ innych domach	Rok urodzenia	Rok wstąpienia do zakonu / rok święceń kapłańskich ⁷⁵	Stopień zakonny (rok ślubów) P, KD, SA ⁷⁶
Źródło: <i>catalogus brevis</i>				Źródło: <i>catalogus triennales</i>		
1.	Awedyk Konstanty	1744/1745	-	1708	1724 / 1735	P (1742)
Pol. 46 (f. 299)				Pol. 27 (p. 137)		
2.	Brochowski Ksawery	1772/1773	-	1743	1758 / 1771	SA
XVIII 4362 II (p. 14)				Pol. 42 (p. 64)		
3.	Brodowski Aleksander	1745/1746	Ostróg (1746-1748)	1716	1732 / 1743	SA
Pol. 46 (f. 309, 326, 340) ⁷⁷				Pol. 32 (p. 179)		

⁷⁵ W katalogu trzyletnim nie podawano konkretnej daty przyjęcia święceń kapłańskich. Zostało to ustalone dzięki zapisom katalogu krótkiego – jezuitę otrzymywali święcenia pod koniec trzeciego roku studiów teologicznych (na czwartym, ostatnim roku, w katalogu figurowali już jako ojcowie).

⁷⁶ P – profes czterech ślubów, KD – koadiutor duchowny, SA – scholastyk aprobowany.

⁷⁷ Podane numery kart (f. – folio) i stron (p. – pagina) odnoszą się do wypisanych kolejno lat, np. w przypadku Aleksandra Brodowskiego (L3), f. 309 dotyczy roku 1745/1746, f. 326 – 1746/1747, f. 340 – 1747/1748).

4.	Chotowski Tomasz	1737- 1739 1742/1743 1748- 1750	-	1684	1710 (wstąpił jako kapłan)	P ⁷⁸ (1723)
	Pol. 46 (f. 214, 224, 268, 351, 366 v.)			Pol. 29 (f. 145 v.)		
5.	Chrzanowski Adam	1753/1754	Lwów (1742-1744) Sandomierz (1747-1749)	1710	1724 / 1736	P (1744)
	Pol. 46 (f. 423, 267 v., 284, 342 v., 353)			Pol. 29 (f. 101)		
6.	Gordon Antoni	1751/1752	-	1714	1732 / 1743	P (1750)
	Pol. 46 (f. 391)			Pol. 32 (p. 192)		
7.	Gowarzewski Antoni	1771/1772	-	1741	1757 / 1770	SA
	XVIII 4153 II (p. 16)			Pol. 42 (p. 90)		
8.	Gumowski Antoni	1747/1748	Kamieniec (1759/1760)	1715	1729 / 1741	SA
	Pol. 46 (f. 340), Pol. 49 (p. 2)			Pol. 32 (p. 107)		
9.	Hadziewicz Jan	1750/1751	-	1718	1733 / 1745	SA
	Pol. 46 (f. 376 v.)			Pol. 32 (p. 241)		
10.	Jagniątkowski Józef Stanisław Kostka	1758/1759	-	1727	1744 / 1755	SA
	Pol. 49 (p. 16) ⁷⁹			Pol. 40 (f. 24)		
11.	Kielczewski Antoni	1765/1766	Ostróg (1749/1750) Lwów (1764/1765)	1718	1736 / 1747	P (1753)
	Pol. 49 (p. 11), Pol. 46 (f. 367), Pol. 49 (p. 8)			Pol. 32 (p. 247)		
12.	Koźmiński Mikołaj	1736/1737	-	1692	1708 / 1721	KD (1725)
	Pol. 46 (f. 201 v.)			Pol. 25 (p. 226)		
13.	Kozłowski Stanisław	1735/1736	Sandomierz (1744/1745)	1700	1716 / 1728	P (1734)
	Pol. 46 (f. 188, 301 v.)			Pol. 29 (f. 151)		

⁷⁸ Profes trzech ślubów.

⁷⁹ W posiadanym tomie Pol. 49 (fot. 33, 146, 147) katalog krótki na każdy rok ma własną paginację, np. w przypadku Józefa Jagniątkowskiego (L10), informacja na temat pełnienia przez niego posługi prefekta wskazanego bractwa, znajduje się na stronie 16 pod rokiem 1758/1759.

14.	Kurowski Andrzej	1733/1734	Lwów (1731/1732)	1695	1714 / 1725	P (1732)
	Pol. 46 (f. 175, 153)			Pol. 29 (f. 87)		
15.	Łaski Karol	1766/1767	-	1736	1750 / 1763	SA
	XVIII 3917 II (p. 11)			Pol. 42 (p. 13)		
16.	Loyko Jan	1763-1765	Ostróg (1756/1757) Łuck (1757/1758)	1724	1738 / 1750	P (1758)
	Pol. 49 (p. 12, p. 11), Pol. 47a (p. 20), Pol. 49 (p. 23)			Pol. 40 (f. 46)		
17.	Łucki Józef	1754/1755	Kalisz (1756/1757)	1717	1735 / 1747	P (1753)
	Pol. 46 (f. 438), Pol. 48 (p. 6)			Pol. 32 (p. 195)		
18.	Nazarewicz Marcin	1761-1763	Krasnystaw (1764/1765)	1715	1743 / 1754	P (1760)
	Pol. 49 (p. 14 (bp ⁸⁰), p. 15, p. 4)			Pol. 40 (f. 46 v.)		
19.	Paciorkowski Aleksander	1743/1744	Jarosław (1736/1737) Kamieniec (1746/1747)	1693	1715 / 1726	P (1731)
	Pol. 46 (f. 284 v., 201, 323)			Pol. 29 (f. 99)		
20.	Pakoszewski Józef	1768-1770	-	1725	1742 / 1752	KD (1758)
	Pol. 49 (p. 11), XVIII 4789 III (p. 9)			Pol. 42 (p. 74)		
21.	Pułaski Karol	1739/1740	Lwów (1737/1738)	1705	1722 / 1733	SA
	Pol. 46 (f. 234, 214)			Pol. 29 (f. 130)		
22.	Rohoziński Andrzej	1755/1756	Kalisz (1748/1749) Poznań (1751/1752)	1712	1735 / 1746	P (1753)
	Pol. 47 (p. 9)			Pol. 32 (p. 215)		
23.	Stecki Stanisław	1767/1768	Łuck (1771/1772)	1733	1747 / 1760	P (1766)
	XVIII 3595 II (p. 12), XVIII 4153 II (p. 21)			Pol. 42 (p. 33)		
24.	Stroynowski Józef	1752/1753	-	1716	1729 / 1741	P (1749)
	Pol. 46 (f. 406 v.)			Pol. 32 (p. 196)		

⁸⁰ bp – brak paginacji.

25.	Śliwiński Tomasz	1756/1757	Lwów (1754/1755)	1721	1739 / 1751	SA
	Pol. 47a (p. 14), Pol. 46 (f. 437 v.)			Pol. 42 (p. 76)		
26.	Wereńko Józef	1741/1742	-	1706	1724 / 1736	P (1740)
	Pol. 46 (f. 255 v.)			Pol. 29 (f. 89 v.)		
27.	Witkowski Franciszek	1757/1758	Krasnystaw (1762/1763)	1724	1742 / 1753	SA
	Pol. 49 (p. 20, p. 5)			Pol. 40 (f. 15 v.)		
28.	Wolski Franciszek	1759-1761	Krasnystaw (1763/1764)	1725	1742 / 1753	SA / P (1760)
	Pol. 49 (p. 14, p. 15, p. 5)			Pol. 40 (f. 15 v.)		
29.	Zielonka Dominik	1746/1747	-	1717	1733 / 1744	SA
	Pol. 46 (f. 325 v.)			Pol. 32 (p. 75)		
Krasnystaw						
1.	Chiczewski Stanisław	1766/1767	Lwów (1769/1770)	1727	1744 / 1756	P (1762)
	XVIII 3917 II (p. 5), XVIII 4789 III (p. 8)			Pol. 42 (p. 59)		
2.	Drożowski Kajetan	1769/1770	-	1739	1754 / 1767	SA
	XVIII 4789 III (p. 4)			Pol. 42 (p. 13)		
3.	Filipecki Jan	1771/1772	Lwów (1766/1767)	1735	1750 / 1763	P (1768)
	XVIII 4153 II (p. 6), XVIII 3917 II (p. 9)			Pol. 42 (p. 15)		
4.	Filkiewicz Wojciech	1768/1769	-	1728	1744 / 1756	P (1763)
	Pol. 49 (p. 5)			Pol. 42 (p. 136)		
5.	Nazarewicz Marcin	1764/1765	Lublin (1761-1763)	1716	1743 / 1754	P (1760)
	Pol. 49 (p. 4, p. 14, p. 15)			Pol. 42 (p. 15)		
6.	Potoczyński Józef	1767/1768	Sandomierz (1764/1765)	1728	1746 / 1757	P (1763)
	XVIII 3595 II (p. 5), Pol. 49 (p. 20)			Pol. 40 (f. 86)		
7.	Słabniewicz Andrzej	1765/1766	Lwów (1759/1760) Łuck (1767/1768)	1722	1742 / 1754	P (1760)
	Pol. 49 (p. 4, p. 10), XVIII 3595 II (p. 13)			Pol. 40 (f. 55)		

8.	Wiliński Stanisław	1772/1773	-	1739	1754 / 1767	SA
	XVIII 4362 II (p. 5)			Pol. 42 (p. 49)		
9.	Witkowski Franciszek	1762/1763	Lublin (1757/1758)	1724	1742 / 1753	P (1759)
	Pol. 49 (p. 5, p. 20)			Pol. 40 (f. 15 v.)		
10.	Wolski Franciszek	1763/1764	Lublin (1759-1761)	1725	1742 / 1753	P (1760)
	Pol. 49 (p. 5, p. 14, p. 15)			Pol. 40 (f. 15 v.)		
Łaszczów						
1.	Andrzejowski Ignacy	1765/1766	Kamieniec (1772/1773)	1732	1751 (52) / 1763	SA
	Pol. 49 (p. 8), XVIII 4362 II (p. 4)			Pol. 42 (p. 3)		
2.	Brzyski Ludwik	1771- 1773	-	1733	1749 / 1761	P (1767)
	XVIII 4153 II (p. 11), XVIII 4362 II (p. 9)			Pol. 42 (p. 145)		
3.	Czerniewski Filip	1760/1761	-	1711	1733 / 1744	KD (1747)
	Pol. 49 (p. 9)			Pol. 32 (p. 279)		
4.	Darowski Andrzej	1770/1771	-	1741	1753 / 1766	SA
	rkps 567 (p. 317)			Pol. 42 (p. 143)		
5.	Gniewosz Melchior	1761/1762	-	1716	1734 / 1744	P (1751)
	Pol. 49 (p. 9 – bp)			Pol. 32 (p. 237)		
6.	Jagniątkowski Józef	1768/1769	-	1718	1733 / 1746	P (1755)
	Pol. 49 (p. 8)			Pol. 42 (p. 41)		
7.	Pisarzewski Antoni ⁸¹	1769/1770	-	1739	1757 / 1767	SA
	XVIII 4789 III (p. 6)			Pol. 42 (p. 41)		
8.	Płotnicki Mateusz	1766/1767	-	1730	1744 / 1756	KD (1760)
	XVIII 3917 II (p. 7)			Pol. 42 (p. 133)		
9.	Popiel Jakub	1767/1768	-	1712	1725 / 1738	KD (1742)
	XVIII 3595 II (p. 8)			Pol. 29 (f. 56 v.)		
10.	Żukowski Marcin	1762- 1765	-	1711	1730 / 1741	KD (1744)
	Pol. 49 (p. 9, p. 8, p. 7)			Pol. 32 (p. 366)		

⁸¹ Dymisja z Towarzystwa Jezusowego w trakcie posługi prefekta Bractwa Serca Jezusowego (1769).

PIŚMIENNICTWO

- Bednarski, Stanisław. 1935. „Polonica w archiwach jezuickich.” *Nauka Polska* 20:141-67.
- Bednarz, Mieczysław. 1964. „Jezuici a religijność polska (1564-1964).” *Nasza Przyszłość* 20:149-224.
- Bieś, Paweł, Ludwik Grzebień, i Marek Ingot. 2002. *Polonica w Archiwum Rzymskim Towarzystwa Jezusowego*. T. 1: *Polonia*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Drażek, Czesław, i Ludwik Grzebień (red.). 1983. *Bóg bliski. Historia i teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy.
- Drażek, Czesław. 1983. „Bractwo Serca Jezusowego w Polsce.” W *Bóg bliski. Historia i teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, red. Czesław Drażek, i Ludwik Grzebień, 58-67. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy.
- Flaga, Jerzy. 1974. „Bractwa i sodalicje jezuickie w Polsce w 2 poł. XVIII w.” *Summarius. Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL* 3 (23):144-48.
- Flaga, Jerzy. 1976. „Bractwa i przejawy ich życia religijnego w 2 poł. XVIII wieku na przykładzie diecezji płockiej.” *Roczniki Humanistyczne* 2 (24):35-67.
- Flaga, Jerzy. 1981. „Bractwa religijne w archidiakonacie lubelskim do końca XVIII wieku. Chronologia i terytorialne rozmieszczenie.” *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 42:294-344.
- Flaga, Jerzy. 1986. „Z problematyki jezuickich bractw i sodalicji w XVIII wieku.” W *Państwo, Kościół, niepodległość*, red. Jan Skarbek, i Jan Ziółek, 171-87. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Flaga, Jerzy. 2004. *Bractwa religijne w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Flaga, Jerzy. 2017. „Bractwa religijne w epoce staropolskiej w świetle ich organizacji i struktury wewnętrznej.” *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 107:89-102.
- Głowacki, Zbigniew, i Waldemar Pałęcki (red.). 2016. *Serce Jezusa w misterium Kościoła. 250 lat kultu Serca Pana Jezusa w Polsce*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Grzebień, Ludwik i in. (oprac.). 1996. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Kończak, Jakub. 2006. *Słownik języka i kultury jezuitów polskich*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Królikowski, Janusz, i Jerzy Wełna (red.). 2014. *Odnowić pamięć o miłości Bożej. Materiały z sympozjum naukowego poświęconego kultowi Serca Jezusowego*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów Dehon.
- Królikowski, Janusz. 2014. *Umiłował nas ludzkim sercem. Teologia i kult Najświętszego Serca Jezusa*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów.
- Królikowski, Janusz. 2015. *Odnowić pamięć o Bożej Miłości. Dzieje i duchowe przesłanie kultu Najświętszego Serca Jezusa*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Litak, Stanisław. 1997. „Bractwa religijne w Polsce przedrozbiorowej XVI-XVIII wieku. Rozwój i problematyka.” *Przegląd Historyczny* 3-4 (88):499-523.
- Załęski, Stanisław. 1902. *Jezuici w Polsce*. T. 3: *Prace misyjne nad ludem 1648-1773*. Cz. 2: 1700-1773. Lwów: Drukarnia Ludowa.

**Kto mówił o Bożej miłości w XVIII wieku?
Jezuici z Lublina, Krasnegostawu i Łaszczowa
w szerzeniu kultu Serca Pana Jezusa**

Abstrakt

Artykuł zawiera analizę prozopograficzną XVIII-wiecznych prefektów Bractwa Serca Jezusowego z jezuickich kolegiów w Lublinie i Krasnymstawie oraz rezydencji w Łaszczowie. Na podstawie katalogów osobowych tzw. krótkich (*catalogus breves*) oraz trzyletnich (*catalogus triennalis*), zidentyfikowano łącznie czterdziestu siedmiu kapłanów, którzy podjęli misję szerzenia kultu Serca Jezusa. Uwagę zwraca ich wysoka mobilność. Większość z nich wskazaną posługę pełniła jedynie raz w ciągu swojego pobytu w zakonie. Analiza katalogów wykazała również, iż opiekunem tego bractwa mógł być każdy kapłan niezależnie od wieku, stażu w Towarzystwie Jezusowym lub wykonywanych zadań. W Lublinie i Krasnymstawie większość prefektów Bractwa Serca Jezusowego stanowili młodzi nauczyciele, w Łaszczowie zaś jezuici posługujący na polu duszpasterstwa tradycyjnego.

Słowa kluczowe: jezuici; Bractwo Serca Jezusowego; bractwa religijne; prozopografia; Lublin; Krasnystaw; Łaszczów.

**Who Spoke of Divine Love in the 18th century?
The Work of Jesuits from Lublin, Krasnystaw and Łaszczów
in Spreading the Cult of the Heart of Jesus**

Abstract

The article presents a prosopographical analysis of the 18th-century prefects of the Brotherhood of the Heart of Jesus from the Jesuit colleges in Lublin and Krasnystaw and the residence in Łaszczów. On the basis of personal catalogues – short (*catalogus brevis*) and three-year (*catalogus triennalis*) – a total of forty-seven priests have been identified who undertook the mission of spreading devotion to the Heart of Jesus. Their great mobility is remarkable. Most of them performed the indicated ministry only once during their stay in the order. The analysis of the catalogues also showed that the guardian of this confraternity could be any priest, regardless of age, seniority in the Society of Jesus, or tasks performed. In Lublin and Krasnystaw, most of the prefects of the Brotherhood of the Heart of Jesus were young teachers, while in Łaszczów the majority were Jesuits working in the field of traditional pastoral ministry.

Keywords: Jesuits; Brotherhood of the Heart of Jesus; religious brotherhoods; prosopography; Lublin; Krasnystaw; Łaszczów.

Information about Author: AMADEUSZ ŚWITA MA – The John Paul II Catholic University of Lublin; correspondence address: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: amadeusz.swita@kul.pl; <https://orcid.org/0000-0002-3281-2519>